

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทาง
การศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองหว้า
ตำบลหนองขาน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

**The Participatory Action Research for Developing Strategies to Expand
Educational Opportunities for Students from the Poor Family :
Case Study, Ban-Nongwa Community, Nong-Khanan Subdistrict,
Muang District, Phetchaburi Province**

สุวจินดา กำแหงหาญ
Sukjinda Kamhangharn

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Master of Arts Thesis in Development Strategy

Phetchaburi Rajabhat University

2549

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ISBN 974-7168-15-4

ช่อวิทยานิพนธ์

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุน
เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน :
กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองหว้า ตำบลหนองขนาน อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบุรี

๗๘๖
ผู้วิจัย

นางสุขจินดา กำแหงหาญ

สาขาวิชา

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

ก้อง! ฮ.ไทย, ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.สมาลี พงศ์ติยะไพพลย์)

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรามน จำปาเงิน)

.....กรรมการ
(อาจารย์ป้อม กิมวังตะโก)

ดิฉัน อ. อนุช กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุมาลี พงศ์ดิษฐ์ไพบลีย์)

ดร. นวรงค์
(อาจารย์เดือนเพ็ญ แสงสายรุ้ง) กรรมการ

.....กรรมการ
(อาจารย์ป้อม กิมวังตะโก)

๒๒/๖๖๖๖๖๖ กรรมการ
(อาจารย์เดือนเพ็ญ แสงสายรุ้ง)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(นางสาวนปผา อภัยทอง)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชาวลิต คงแก้ว)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอกศักดิ์ บุตรลับ)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ชื่อวิทยานิพนธ์ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านหนองหว้า ตำบลหนองขาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัย นางสุขจินดา กำแหงหาญ สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ. 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การระดมทุนทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนชุมชน หมู่ 8 บ้านหนองหว้า แบบมีส่วนร่วมของประชาชน 2) เพื่อทดลองใช้ยุทธศาสตร์การระดมทุนทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนในชุมชนหมู่ 8 บ้านหนองหว้า แบบมีส่วนร่วมของประชาชน 3) เพื่อให้ได้บทเรียนจากการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายของชุมชนหมู่ 8 บ้านหนองหว้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่หมู่ 8 บ้านหนองหว้าที่มีฐานะยากจน และมีบุตรหลานเรียนอยู่ที่โรงเรียนวัดหนองหว้า จำนวน 93 ครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจบริบทชุมชน แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสังเกตพฤติกรรมแบบสอบถามความคิดเห็นต่อกองทุนและการมีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การพรรณนา การจัดระบบข้อมูล การตีความหมายและลงข้อสรุป ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. การสร้างยุทธศาสตร์การระดมทุนทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนประกอบด้วย 4 หน่วยระบบทำงาน คือ 1) เตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน 2) การทำประชาพิจารณ์ระดมเงินซื้อบังคับกองทุน 3) นำระดมเงินซื้อบังคับกองทุนและวิธีการระดมทุนเพื่อหาเงินเข้ากองทุนไปทดลองใช้ 4) ติดตามผลยุทธศาสตร์การระดมทุน

2. การทดลองใช้ยุทธศาสตร์การระดมทุนทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนชุมชนหมู่ 8 บ้านหนองหว้า แบบมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อกองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. บทเรียนจากการกระทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ 1) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของชุมชน 2) อดทนอดกลั้นร่วมกันภายในชุมชน 3) การรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน 4) การร่วมคิดร่วมทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 5) การให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเอง 6) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

Thesis Title : The Participatory Action Research for Developing Strategies to Expand Educational Opportunities for Students from the Poor Family : Case Study, Ban-Nongwa Community, Nong-Khanan Subdistrict, Muang District, Phetchaburi Province. **Researcher :** Mrs. Sukjinda Kamhangarn **Major :** Development Strategy **Year :** 2006

Abstract

The purposes of the this research were 1) to create strategies for raising money to set education fund for students from the poor family at Moo 8, Ban-Nongwa in Phetchaburi Province, 2) to implement strategies for raising money to set education fund for students from the poor family at Moo 8, Ban-Nongwa in Phetchaburi Province with people participation and 3) to acquire lessons from doing the research to solve the poverty of people at Moo 8, Ban-Nongwa.

The research samples were people in 93 poor families at Moo 8, Ban – Nongwa and their children who were studying at Wat Nongwa School. The research instrument for data collection was the questionnaires about community contexts, in-depth interview of behavior observation, and opinions on the fund as well as people participation in developing strategies for gathering money. Qualitative data was analyzed by describing, organizing, interpretation from data and drawing conclusion and quantitative data was collected by questionnaires. Percentage, mean, standard deviation, T-test were used for data analysis.

The findings revealed that :

1. There were 4 work systems for raising education fund for students from the poor family : 1) Preparation of gathering fund. 2) Referendum on regulations of gathering fund 3) Implementation of regulations of the fund and methods of gathering fund for further trial. 4) Investigation of results of fund-raising strategies.

2. According to the participatory action experiment on providing education fund strategies for students from the poor family in Moo 8 Ban-Nongwa, the findings revealed that opinions of local people on the funds for students from the poor family in the post-experimental period were higher than those in the pre-experimental period with were statistically significant differences at .05 level.

3. There were 6 lessons from the participatory action research: 1) Hospitality of people in the community. 2) Idealism of people in the community. 3) Participation in any activities of people in the community. 4) Brainstorming for public aids and benefits. 5) Freedom for self-development. 6) Levels of participation in any activities.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อยู่ภายใต้ชุดโครงการวิจัยที่มีชื่อว่า “ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาศักยภาพของคนจน เพื่อแก้ไขความจนแบบบูรณาการปีงบประมาณ 2548 เครือข่ายงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ ดร. สุมาลี พงศ์ติยะไพบูลย์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ป้อม กิมวงศ์โก อาจารย์เดือนเพ็ญ แสงสายรุ้ง อาจารย์กัลณิศา สังข์แก้ว และ อาจารย์สมคิด รวยเงิน ที่กรุณาให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีพร นิยมมาลัย อาจารย์ชูชีพ ทองลอย นายเพทาย จินดาไทย และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ ในการพัฒนางานวิจัย ขอขอบพระคุณนายระวี รุ่งเรือง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขนาน นายวัชรชัย องค์กรเย็น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขนาน นายวิชัย เพชรขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองหว้า นายสนัด สง่าแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 บ้านหนองหว้าที่ให้คำแนะนำในการดำเนินงานวิจัย รวมทั้งคณะครูโรงเรียนวัดหนองหว้าทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัตินักเรียนในชุมชนตลอดระยะเวลาของการดำเนินงานการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดม กำแหงหาญ ที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทุกๆ ด้าน แก่ผู้วิจัยตลอดช่วงระยะเวลาของการวิจัย คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับครอบครัวกำแหงหาญทุกท่าน ตลอดจนผู้ที่อุทิศตนทำงานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นทุกท่าน

สุขจินดา กำแหงหาญ

มีนาคม 2549

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(4)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญตาราง.....	(8)
สารบัญภาพประกอบ.....	(10)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหาการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัยยุทธศาสตร์การระดมทุน.....	9
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
หลักวิชาเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา ทฤษฎีระบบ.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research = PAR).....	17
ทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	37
แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับความยากจน.....	45
แนวคิดและนโยบายทางการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรทุนการศึกษา.....	49
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น.....	54
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน.....	57
บริบทชุมชนหมู่ 8 บ้านหนองหว้า.....	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	70
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	70

กิจกรรมลำดับขั้นตอนกระบวนการวิจัย.....	71
เครื่องมือในการวิจัย.....	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	84
การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	86
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ.....	86
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	87
ผลของการวิจัย.....	89
ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง.....	89
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปตามแบบสอบถามตอนที่ 1.....	91
ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามก่อนและหลังการทดลองตามแบบสอบถาม ตอนที่ 2.....	94
ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์ การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ ยากจนแบบสอบถามตอนที่ 3.....	104
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	112
สรุปผลการวิจัย.....	112
การอภิปรายผล.....	116
ข้อเสนอแนะ.....	119
บรรณานุกรม.....	121
ภาคผนวก.....	127
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัย (ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย).....	128
ภาคผนวก ข แบบสอบถามความคิดเห็นต่อกองทุน แบบสอบถามการมีส่วนร่วม..	132
ภาคผนวก ค ระเบียบข้อบังคับกองทุนรวมใจช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัว ที่ยากจน.....	139
ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมการวิจัย.....	143
ประวัติผู้วิจัย.....	145

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 1 เตรียมความพร้อมในการจัดตั้ง กองทุนรวมใจ ช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน (ระยะที่ 1 ครั้งที่ 1).....	74
3.2 แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 2 ประชาพิจารณ์ระเบียบข้อบังคับ กองทุนรวมใจ ช่วยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน (ระยะที่ 1 ครั้งที่ 1).....	75
3.3 แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 3 นำระเบียบข้อบังคับกองทุนและวิธีการระดมเงิน กองทุนไปทดลองใช้ (ระยะที่ 2 ครั้งที่ 2).....	76
3.4 แสดงหน่วยระบบทำงานที่ 4 ติดตามผลยุทธศาสตร์การระดมทุนเพื่อ ขยายโอกาสให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจน (ระยะสิ้นสุดการวิจัย)...	77
4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	91
4.2 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความคิดเห็น ต่อกองทุนก่อนการทดลองและหลังการทดลองด้านบุคลากรที่ ปฏิบัติงานกองทุน.....	94
4.3 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความคิดเห็นต่อกองทุนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้านระเบียบข้อบังคับกองทุน.....	95
4.4 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ คะแนนความคิดเห็นต่อกองทุน ด้านการดำเนินการกองทุน.....	97
4.5 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความคิดเห็นต่อกองทุนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้านความร่วมมือของประชาชน.....	99
4.6 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความคิดเห็นต่อกองทุน ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้านความเชื่อมั่นของกองทุน.....	101
4.7 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความคิดเห็นต่อกองทุนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ด้านประโยชน์ของกองทุน.....	102
4.8 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ คะแนนความคิดเห็นต่อกองทุน ก่อนและหลังการทดลองโดยแยกเป็นรายด้าน	103

4.9	แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ คะแนนความคิดเห็นต่อกองทุนก่อนการทดลองและหลังการทดลองในภาพรวม...	104
4.10	แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทาง การศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนก่อนการทดลองและ หลังการทดลองจัดตั้งกองทุน.....	105
4.11	แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทาง การศึกษาให้กับนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนก่อนและหลังการทดลอง โดยระยะการร่างระเบียบข้อบังคับ มาจากครอบครัวที่ยากจน.....	106
4.12	แสดงผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาศาสตร์การระดมทุนเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียน ที่มาจากครอบครัวที่ยากจนก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยภาพรวม...	108
4.13	แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศาสตร์การระดมทุนก่อนการทดลองและหลัง การทดลอง โดยแยกเป็นระยะ.....	109
4.14	แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศาสตร์การระดมทุน ก่อนและหลังการทดลอง โดยภาพรวม.....	110

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1.1	โครงสร้างทางความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน..	3
1.2	กรอบแนวคิดในการวิจัยยุทธศาสตร์การระดมทุน.....	9
2.1	ลำดับขั้นตอนกระบวนการวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนา.....	13
2.2	โครงสร้างทางความคิดที่แสดงคุณสมบัติของหนึ่งหน่วยระบบทำงาน.....	17
2.3	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัย / ชาวบ้าน / ชุมชนและหน่วยงานพัฒนาในการวิจัย ปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม.....	20
2.4	วงจรที่ 1 การวางแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม.....	23
2.5	วงจรที่ 2 การพัฒนาทีมงาน.....	24
2.6	วงจรบูรณาการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	25
2.7	ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	36
2.8	แผนภูมิรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff).....	41
2.9	มาตรวัดการมีส่วนร่วมบันได 8 ขั้น ของแอมสเตน (Amstein).....	43
3.1	กิจกรรมลำดับขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนาในชุมชน.....	71
3.2	สรุปขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย.....	88